

Laichman, Miloslav

[Jevsejev, I.F. Z dějin Zakarpatské Ukrajiny]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1957, vol. 6, iss. C4, pp. 173-174

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102635>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

zpracována s hlediska souvislosti vnitřního vývoje a zahraniční politiky našeho státu, než ostatní kapitoly. Na otázku vnitřního vývoje, jako rozhodujícího faktoru pro zahraniční politiku státu je dán hlavní důraz. Dokazuje se tu, jak československá buržoazie a její vláda pokračovaly ve své politice podpory fašistického režimu a klamání pracujícího lidu. V zahraniční politice to zase bylo bezvýhradné přizpůsobování smířovací politice západních mocností v jejich politice k fašistickým státům. Západní mocnosti, USA, Anglie a Francie čím dále, tím více uvolňovaly hitlerovcům cestu a byly jim ochotny přenechat i ČSR. Jak ve vnitřní, tak v zahraniční politice ČSR sledujeme kroky, které stále jasněji vedly k národní katastrofě. Ani v době přímého ohrožení státu v roce 1938, o němž pojednává poslední kapitola knihy, se nezměnila protilidová linie československé zahraniční politiky. Opřít se o SSSR a doma zakročit proti domácím fašistům, to měly být kroky našeho státu. Československá vládnoucí buržoazie se rozhodla jinak. Bála se lidu doma i vlivu SSSR na zrevolučňování ČSR. Proto setrvala na nesmyslné orientaci ke zrádcům, jimiž byly imperialistické mocnosti západu. Zrazovala a klamala československý lid dále, až ho přivedla ke ztrátě svobody.

Sborník „O československé zahraniční politice 1918—1939“ se tak stává základní pomůckou studia moderních československých dějin v současné době. Mnohé jeho závěry nebo problémy bude jistě možné v průběhu dalšího průzkumu zpřesnit nebo opravit, ale v porovnání s dosavadními pracemi o našich nejnovějších dějinách je to dílo nejen obsáhlé, ale i velmi hodnotné. Ve spleti někdy komplikovaných problémů a jednání se čtenář často těžko orientuje o tom, co bylo rozhodující a co vedlejší. Jindy zase postrádáme větší souvislosti s vnitřním vývojem. Ale i tak odpovídá sborník na hlavní otázky vývoje československé zahraniční politiky. Zpracování jednotlivých autorů se poněkud liší, ale to vyplývá i z toho, že se teprve hledají cesty, jak zpracovávat problematiku nejnovějších dějin a mezinárodních vztahů. Pokus autorů sborníku byl úspěšný. I přes nedostatky je to kniha, jakých u nás vychází málo a lze ji jen uvítat.

Miloslav Laichman

Jevsejev I. F.: **Z dějin Zakarpatské Ukrajiny.** (SNPI, Praha 1956, str. 155).

V r. 1956 vyšel ve Státním nakladatelství politické literatury překlad poučné studie o Zakarpatské Ukrajině, která byla v letech vývoje předmnichovské republiky součástí československého státu. Těžiště Jevsejevovy práce je v rozboru a ve výkladu činnosti národních výborů na Zakarpatské Ukrajině v letech 1944—1945. Kniha také vyšla původně rusky pod názvem „Narodnyje Komitety Ukrainy — organy gosudarstvennoj vlasti (1944—1945)“, Moskva 1954. Autor nás ve stručnosti seznamuje s historickým přehledem této po staletí vykořisťované a národnostně utlačované země. Je to nesmírně obdivuhodná historie národa, který vydržel všechny náporů násilné maďaršace a v moderní době i počesťování a udržel si svou národní hrdost a touhu po sjednocení v jeden celek s velkým ukrajinským národem, jehož podstatná část byla svobodná již od Velké říjnové socialistické revoluce. Právě po vítězství proletářské revoluce v Rusku a na Ukrajině po prvé zasvítlo zakarpatoruskému lidu nadějně slunce svobody. Už tenkrát projevil tento lid svou touhu po sjednocení se sovětskou Ukrajinou. Československému pracujícímu lidu byla tato skutečnost zastřena a zatemněna v době předmnichovského vývoje, kdy buržoazní ideologie zamílila skutečný vývoj zvláště pokrokových a revolučních období našich dějin. Bylo by zapotřebí ukázat na pravou touhu zakarpatského lidu o sjednocení se sovětskou Ukrajinou hlavně studiem pramenného materiálu. Ale i tak se dovidá československý čtenář z Jevsejevovy knihy o mohutných lidových shromážděních v letech 1918 a 1919, která zřetelně projevila vůli sjednotit se s celým ukrajinským národem. Avšak tomuto sjednocení dovedla tehdy zabránit mezinárodní buržoazie, která se usilovně snažila zničit a izolovat první socialistický stát. Ukrajinský lid byl násilně rozdělen pařížskou mírovou konferencí již v r. 1919 mezi státy t. zv. sanitního kordonu, vytvořeného jako hráz proti SSSR. K ČSR byla připojena zakarpatská část Ukrajiny i přes nesouhlas jejího obyvatelstva. Zakarpatský lid si nijak své hospodářské, sociální a kulturní postavení nezlepšil. Po celou dobu předmnichovské republiky zůstala Zakarpatská Ukrajina, tehdy uměle označovaná jako Podkarpatská Rus, zemí bídy a hladu, jak jí byla v dobách maďarského jha. Byl to zakarpatský lid, do kterého bylo snad nejvíce stříleno československými četníky, policií a proti němu bylo zakročováno i vojskem. Tato část ČSR byla nejvíce zanedbávána hospodářsky. Není proto divu, že obyvatelstvo projevovalo tenkrát ve velkém měřítku své sympatie k SSSR a ke komunistické straně. Když pak nastala doba surově fašistické okupace v letech druhé světové války, zakarpatský lid znovu dokázal svoji životnost a revolučnost, i když právě on byl ve fašistickém běsnění nejvíce postižen. Hromadný odpor tohoto lidu proti fašismu

vrcholil v r. 1944, kdy vznikají revoluční orgány jeho moci a kdy přichází sovětská armáda, osvoboditelka národů ČSR. V této části historického vývoje je těžiště Jevsejevovy knihy. Autor zde zachycuje rozmach národních výborů, začátky jejich revoluční práce a uskutečňování revolučního přechodu od demokratické revoluce k revoluci socialistické. Jednou z vážných a důležitých otázek těchto přeměn byla realizace opětného sjednocení Zakarpatské Ukrajiny se sovětskou Ukrajinou, jak si to znovu se vši rozhodností tento lid přál. Tomuto spravedlivému požadavku se snažila československá i zakarpatská buržoazie zabránit, ale marně. Návrat zakarpatoruského obyvatelstva k sovětské Ukrajině byl naprosto správným krokem. Bylo to částečné odstranění krivdy na tomto národě, který v rámci předmnichovské ČSR nikdy pravou svobodu a spravedlnost neměl. Úkolem nové ČSR v r. 1945 bylo mimo jiné také spravedlivě řešit národnostní otázku, která byla jednou z hlavních nespravedlností předmnichovského buržoasního režimu. Autor se pak zabývá alespoň zčásti vývojem Zakarpatské Ukrajiny v rámci SSSR a naznačuje, že cesta sjednocení byla správná. Zakarpatská Ukrajina není dnes zemí bídy a zaostalosti, nebyla k tomu ani nikdy přírodně určována. Je to země velkého bohatství lesů, úrodných polí, množství nerostů, vodní energie a všech předpokladů k hospodářskému a kulturnímu rozkvětu. Ten však nikdy v této zemi nechtěl a nemohl uskutečnit kapitalistický řád, ten jedině uskutečňuje socialismus.

Jevsejevova kniha je tak významným poučením právě pro národy lidově demokratické ČSR v jejich cestě k socialismu. Nelze se však vyhnout několika kritickým poznámkám k této studii. I když je to práce popularizačního charakteru, neměla tu chybět větší pozornost odkazům a poznámkovému aparátu, který je nutným doplňkem vědecké historické práce. Autor se omezil jen na několik poznámek, jež nemohou dostačit k doložení tak významných historických faktů. Studii by jistě prospělo i několik příloh, na př. fotografií. Český název knihy není plně odpovídající obsahu studie, která se sice populárně formou zabývá širšími otázkami z dějin Zakarpatské Ukrajiny, ale jen velmi stručně a jen některými stránkami jejího vývoje. Zvláště hlubší doložení faktů chybí.

Československý čtenář se však se zájmem obrátí k této knize, která mu osvětlí některé dnes ještě málo známé otázky dějinného vývoje Zakarpatské Ukrajiny.

Miloslav Laichman

Josef Janáček, **Rudolfinské drahovní řády**. Rozpravy ČSAV, řada SV, roč. 67, 1957, seš. 4.

Janáčkova studie se zabývá dvěma důležitými otázkami předbělohorského hospodářského a sociálního vývoje, jehož městské a obchodní prostředí autor systematicky sleduje: vývojem cen a mezd a vládní cenovou politikou v Praze. V přehledně zpracovaných tabulkách se nám zde dostává prvního zevrubnějšího doložení „cenové revoluce“ v českém prostředí. Stoupání cen a mezd v 2. pol. 16. stol. bylo sice v naší literatuře známo a při hodnocení ekonomiky se s tímto faktorem počítá, ale vlastní studium cenového vývoje, které se v okolních zemích intenzivně provádí, je u nás dosud v plenkách.

Janáček zpracoval statisticky cenové údaje zemědělských i řemeslných výrobků v Praze a okolí a převedl je na hodnotu stříbra a zlata. Zjišťuje značné kolísání cen, ale všeobecnou stoupající tendenci, vrcholící koncem 16. a poč. 17. stol. Současně stoupají pomalejším tempem i mzdy. Stoupání cen vychází od zemědělských výrobků a u řemeslných produktů se projevuje především tam, kde dodává zemědělství surovinu. Vládní cenová politika, vycházející z feudálního prostředí české kanceláře a podporovaná městskými radami však tuto základní okolnost neuznává a snaží se snižovat pouze ceny řemeslných výrobků. Pokud bylo vynucováno dodržování cenových předpisů — Janáček ukazuje, že se tak dalo zejména poč. 17. stol. — přiváděla vládní cenová politika řemeslné výrobce do svízelné situace a byla jednou z hlavních příčin úpadku řemesla v předbělohorské Praze.

Janáčkova práce by měla být počátkem systematictějšího studia cen a mezd. Praha má bohužel naprostý nedostatek cenových údajů pro 16. stol., takže průběh cenové revoluce nemůže být plně na pražském materiálu objasněn, nehledě na to, že zde byly zvláštní poměry.

I tak ovšem Janáčkova studie přináší nesporná fakta, o která se můžeme opřít. A opět se ukazuje zcela přesvědčivě řada souvislostí mezi ekonomikou a politikou předbělohorské doby. Feudální, protiměstský ráz habsburské vlády, prosazování centralismu, omezování městské samosprávy a vlastní příčiny protihabsburské nálady řemeslníků. A současně osudná slabost měšťanů metropole, kterým se v rozhodující době stále nedostává atributů buržoasní třídnosti.

Josef Válka